

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır.

© Republic of Turkey, 2015. Unofficial translation made by the Human Rights Department of the Ministry of Justice Directorate General for International Law and Foreign Relations This translation does not bind the Court.

© République de Turquie, 2015. Cette traduction non officielle a été faite par la Direction des Droits de l'Homme de l'Unité des Relations extérieures et juridiques du Ministère de la Justice. Elle ne lie pas la Cour.

Tematik Bilgi Notu – Cinsel yönelim sorunları

Şubat 2016

İşbu Tematik Bilgi Notu, Mahkeme açısından bağlayıcı değildir ve tüm ayrıntıları içermemektedir.

Cinsel Yönelim Sorunları

Ayrıca bk. [“Eşcinsellik: cezai boyutları”](#) ve [“Cinsiyet kimliği sorunları”](#) hakkındaki tematik bilgi notları

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesi (ayrımcılık yasağı):

“Bu Sözleşme’de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.”

İnsanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin yasaklanması (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesi)

Polis veya özel kişilerce kötü muamele uygulandığı hakkındaki iddialar

Identoba ve Diğerleri / Gürcistan (ayrıca bk. aşağıdaki “Toplanma ve dernek kurma özgürlüğü” başlığı altında (Sözleşme'nin 11. maddesi) »)

12 Mayıs 2015¹

Bu dava, bir sivil toplum örgütü tarafından (birinci başvuran), Uluslararası Homofobi Karşıtlığı gününü anmak amacıyla Mayıs 2012’de Tbilisi’de düzenlenen barışçıl bir gösteri ile

¹ Bu karar, [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin](#) 44 § 2 maddesinde yer alan koşullar kapsamında kesinleşecektir.

ilgilidir. Bu yürüyüş, göstericilerden sayıca üstün olan karşıtlar tarafından şiddete başvurulmuş ve engellenmiştir. Gösteriye katılan 13 başvuran, özellikle Gürcistan makamlarının, kendilerini karşıt göstericilerin şiddetli saldırısından koruyamadıklarından ve özellikle, saldırıların arkasındaki ayrımcı amacı tespit ederek olayı etkin şekilde soruşturmadıklarından dolayı şikâyetçi olmuşlardır.

Mahkeme, yürüyüşe katılan 13 başvuran açısından, **Sözleşme'nin 14. maddesiyle** (ayrımcılık yasağı) birlikte değerlendirildiğinde, **3. maddenin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. İlk olarak, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri'nin raporu başta olmak üzere, Gürcistan'daki lezbiyen, gey, biseksüel ve transgender bireylerin durumu hakkındaki çeşitli raporları dikkate alarak; Gürcistan toplumunun bazı kesimlerinde, topluluk üyelerine karşı negatif bir bakış açısının yaygın olduğunu gözlemlemiştir. Mayıs 2012'de düzenlenen gösteriye katılanlara yönelik saldırıların ardında yatan ayrımcı anlam oldukça açıktır. Mahkeme ayrıca, ciddi tehditler yönelten, rastgele fiziksel şiddete başvuran ve kendilerinden sayıca üstün olan sınırlı bir grup insan tarafından çevrelenen başvuranların, insanlık onuruyla bağdaşmayacak şekilde korku, stres ve güvensizlik hissettiklerini tespit etmiştir. Ayrıca, gösteriye yönelik risklerin farkında olan veya olması gereken ilgili makamların, yeterli koruma sunma yükümlülüğü bulunmaktadır, ancak bu yükümlülüğü yerine getirememişlerdir. Son olarak Mahkeme, Gürcistan ceza hukukunun, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelindeki ayrımcılığın, bir suçun işlenmesinde ağırlaştırıcı bir unsur olarak yorumlanması gerektiğini öngördüğünü kaydederek; yetkililerin, bu özel bağlamda soruşturma yürütmelerinin gerekli olduğunu, ancak bunu gerçekleştiremediklerini tespit etmiştir. Bu nedenle, 13 başvuranın kötü muamele iddialarına yönelik düzgün bir soruşturma gerçekleştirilememişlerdir.

Derdest başvurular

M.C. ve C.A. / Romanya (başvuru no. 12060/12)

30 Ocak 2013 tarihinde Romanya Hükümeti'ne tebliğ edilen başvuru

Başvuranlar 2006 yılının Haziran ayında bir sivil toplum örgütü tarafından Bükreş'te düzenlenen ve her yıl gerçekleştirilen bir eşcinsel yürüyüşüne katılmışlardır. Yürüyüş sonunda kendilerine homofobik hakaretler yönelten bir grup tarafından saldırıya uğramışlardır. Başvuranlar özellikle, eşcinsellere yönelik nefret kaynaklı şiddet eylemlerine ilişkin şikâyetlerinin yeterli şekilde soruşturulmadığı ve cinsel azınlıklara yönelik nefret

suçlarıyla mücadele edilmesi bağlamında yeterli mevzuatların ve diğer tedbirlerin mevcut olmadığı konusunda şikâyette bulunmuşlardır. Başvuranlar ayrıca kendilerine yönelik olarak gerçekleştirilen suçların kaynağının cinsel yönelimleri olduğu veya yürütülen ceza soruşturmasının çok uzun sürdüğü ve etkin olmadığı ve böylelikle tazminat yoluna erişimlerinin engellendiği hususunda şikâyette bulunmuşlardır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, başvuruyu Romanya Hükümeti'ne tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 35. maddesi (kabul edilebilirlik kriterleri), 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması), 8. maddesi (özel hayata saygı hakkı), 11. maddesi (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü), 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) ve 3, 8, 11 ve 13. maddelerle bağlantılı olarak 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) ve Sözleşme'ye ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesi (ayrımcılığın genel olarak yasaklanması) kapsamında taraflara sorular yöneltmiştir.

Aghdgomelashvili ve Japaridze / Gürcistan (no. 7224/11)

3 Aralık 2013 tarihinde Gürcistan Hükümeti'ne tebliğ edilen başvuru

Bu dava, LGBT haklarını destekleyen bir sivil toplum örgütünün iki üyesinin, örgüt ofisine yapılan polis baskını ve bu baskın sırasında kötü muamele gördükleri ve hukuka aykırı olarak arandıkları hususunda dile getirdikleri şikâyet ile ilgilidir. Ayrıca, etkin bir soruşturma yürütülmediği konusunda da şikâyetçi olmuşlardır. Son olarak, kötü muameleye maruz kalmalarının, özel hayatlarına müdahale edilmesinin ve söz konusu polis eylemine yönelik olarak etkin bir soruşturma yürütülmemesinin; yetkililerin, başvuranların gerçek veya algılanan cinsel yönelimlerine karşı ve/veya sivil toplum örgütleri için gerçekleştirdikleri faaliyetler konusunda ayrımcı bir tutum sergilemelerinden kaynaklandığını iddia etmektedirler.

Mahkeme başvuruyu Gürcistan Hükümetine tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması), 8. maddesi (özel hayata saygı hakkı) ve 3. ve 8. maddelerle bağlantılı olarak 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) ve Sözleşme'ye ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesi (ayrımcılığın genel olarak yasaklanması) kapsamında taraflara sorular yöneltmiştir.

Sabalić / Hırvatistan (no. 50231/13)

7 Ocak 2014 tarihinde Hırvatistan Hükümeti'ne tebliğ edilen başvuru

Barda cinsel yönelimini açıkladığı bir adam tarafından saldırıya uğrayan başvuran, özellikle, yerel makamların, cinsel yönelimi nedeniyle özel bir tarafça gerçekleştirilen şiddet eylemine uygun bir usuli yanıt vermedikleri hususunda şikâyetçidir. Ayrıca şikâyetleriyle ilgili olarak

etkin bir hukuk yolu bulunmadığı ve cinsel yönelimi nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığı konusunda şikâyette bulunmaktadır.

Mahkeme, başvuruyu Hırvatistan Hükümetine tebliğ etmiş, Sözleşme'nin 3. maddesi (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması), 8. maddesi (özel hayata saygı hakkı), 13. maddesi (etkin başvuru hakkı) ve 3. ve 8. maddelerle bağlantılı olarak, 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) kapsamında taraflara sorular yönelmiştir.

Tutulma koşulları

Stasi / Fransa

20 Ekim 2011

Başvuran eşcinsel olması nedeniyle cezaevinde bulunduğu sırada diğer mahkumlar tarafından kötü muameleye maruz bırakıldığı hususunda şikayette bulunmuş ve yetkililerin, başvuranın korunmasını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almadığını iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme mevcut davanın koşulları kapsamında ve dikkatine sunulan olayları değerlendirerek; yetkililerin, başvurunu fiziksel zarardan korumak amacıyla kendilerinden beklenebilecek olan tüm tedbirleri aldıklarını tespit etmiştir.

X. / Türkiye (no. 24626/09)

9 Ekim 2012

Bu dava, eşcinsel bir mahkumun, diğer mahkumların sindirici ve yıldırıcı davranışlarından şikayetçi olması sonrasında toplamda 8 aydan uzun bir süre boyunca hücrede tutulması ile ilgilidir.

Mahkeme, başvuranın tutulma şartlarının kendisinde ruhsal ve fiziksel acılara ve insanlık onuruyla oynandığı duygusuna yol açtığını, dolayısıyla Sözleşmenin **3. maddesine** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) **aykırı olarak** “insanlık dışı veya aşağılayıcı muamele” sayıldığı görüşüne varmıştır. Mahkeme ayrıca başvuranın hücrede tutulmasının temel nedeninin başvurunu korumak değil, cinsel yönelimi olduğunu tespit etmiştir. Bu nedenle, **14. maddeye aykırı olarak** (ayrımcılık yasağı), **başvurana ayrımcı muamelede bulunulduğu** sonucuna varmıştır.

Eşcinsellerin menşei ülkelerine iade edilmelerinden kaynaklanan riskler

I.I.N. / Hollanda (no. 2035/04)

9 Aralık 2004 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Bu dava, eşcinsel bir erkeğin, İran'a iade edilmesi durumunda Sözleşme'nin 3. maddesine (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) aykırı bir muameleyle karşı karşıya kalma riski bulunduğu iddiası ile ilgilidir.

Mahkeme, başvurunun **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olduğunu beyan etmiştir. Başvuranın eşcinsel olması nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir muameleyle maruz kalacağı konusunda gerçek bir risk olduğuna inanması için somut gerekçelerin bulunduğunu ortaya koyamadığını tespit etmiştir.

Ayrıca bk. [F. / Birleşik Krallık \(no. 17341/03\)](#), 22 Haziran 2004 tarihli kabul edilebilirlik hakkında karar.

[A.S.B. / Hollanda \(no. 4854/12\)](#)

10 Temmuz 2012 (kayıttan düşürülen karar)

Başvuran Jamaika'ya geri gönderilmesi durumunda, eşcinsel olması nedeniyle, gerçek anlamda ve kişisel olarak, Sözleşme'nin 3. maddesine (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) aykırı bir muameleyle karşı karşıya kalacağı konusunda şikayette bulunmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin 37. maddesi (başvuruların kayıttan düşürülmesi) uyarınca, **başvuruyu kayıttan düşürmeye** karar vermiştir. Özellikle, başvuranın Hollanda'da sığınma talebinin kabul edildiğini kaydetmiş ve sonuç olarak, Jamaika'ya gönderilmesi yönündeki riskin ortadan kalktığını tespit etmiştir.

[M.K.N. / İsveç \(no. 72413/10\)](#)

27 Haziran 2013

Başvuran, Hristiyan olmasından dolayı işkenceye maruz kalması nedeniyle, Musul'u (Irak) terk etmek zorunda kaldığı konusunda şikâyetinde bulunmuştur. Ayrıca, Irak'a geri dönmesi durumunda, eşcinsel ilişkiye girmesinden dolayı işkenceye maruz kalma riski bulunduğunu ve Mücahitlerin partnerini öldürdüklerini iddia etmiştir.

Mahkeme, başvurana yönelik olarak **sınır dışı emrinin** uygulanmasının, **Sözleşme'nin 3. maddesinin** (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) **ihlal edilmesine yol açmayacağına** karar vermiştir. Başvuranın Irak'a gönderilmesi halinde, ülkenin yavaş yavaş ilerlemekte olan genel durumunun bir sonucu olarak, başvuranın risk altında olmayacağını tespit etmiştir. Ayrıca, başvuranın ülkesine iade edilmesi halinde, savunmasız bir azınlığa ait

olmasından dolayı, insanlık dışı ve aşağılayıcı bir muamele riskiyle karşı karşıya gelebileceğinin açık bir şekilde kanıtlanabilmesine rağmen; Mahkeme, başvuranın Kürdistan gibi, Irak'ın kuzeyde yer alan bir bölgeye geçiş yapabileceğine karar vermiştir. Mahkeme son olarak, başvuranın eşcinsel ilişkiyle ilgili iddiasının güvenilir olmadığı kanısına varmıştır.

M.E. / İsveç (no. 71398/12)

8 Nisan 2015 (Büyük Daire)

Sığınmacı olan başvuran; aile birleşimi talebinde bulunması amacıyla Libya'ya geri gönderilmeye zorlanması durumunda, özellikle; eşcinsel olması ve yasadışı silah kaçaklığı yapmasının ardından yakalanması nedeniyle Libya askeri makamlarıyla sorun yaşamasından dolayı, işkence ve kötü muameleye maruz kalma riski taşıdığını iddia etmektedir.

Mahkeme başvurana, 17 Aralık 2014 tarihinde, Göç Kurulu tarafından oturma izni verildiğini ve bu durumun kendisine yönelik sınır dışı emrinin iptal edilmesine neden olduğunu kaydetmektedir. Kurul, Libya'daki güvenlik durumunun, 2014'ün yaz aylarından bu yana kötüye gittiğini ve başvuranın kendi ülkesine gönderilmesi durumunda, açık bir eşcinsel olması ve dönüşünün ardından da bu şekilde yaşamaya devam edebileceği nedeniyle, yargılanma riski altında olacağını tespit etmiştir. Bu nedenle İsveç'te korunma ihtiyacı duymaktadır. Taraflar arasında, dostane çözüm olmamasına rağmen, Mahkeme, 3. maddenin (insanlık dışı ve aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) ihlal edilmesi ihtimalinin, ortadan kaldırıldığı ve bu nedenle davanın ulusal düzeyde çözüldüğü kanısına varmıştır. Mahkeme, başvuranın davasının, Avrupa'daki eşcinsel hakları ve bu hakların sığınma davalarında ne şekilde değerlendirileceği konusunda büyük önem arz eden ciddi hususlar doğurması sebebiyle incelenmeye devam edilmesi gerektiği konusundaki görüşünü kabul etmemiştir. Zira Göç Kurulu 17 Aralık 2014 tarihli kararında, başvuranın cinsel yönelimini dikkate almıştır. Mahkeme bu nedenle, **davanın kayıttan düşürülmesinin uygun olduğuna** karar vermiştir.

A.E. / Finlandiya (no. 30953/11)

22 Eylül 2015 (karar – kayıttan düşme)

Bu dava, eşcinsel bir erkeğin, İran'a geri gönderilmesi durumunda, Sözleşme'nin 3. maddesine (işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) aykırı bir muameleye maruz kalma riski bulunduğu iddiası ile ilgilidir.

Mahkeme Sözleşme'nin 37. maddesi (başvuruların kayıttan düşürülmesi) uyarınca başvurunun kayıttan düşürülmesine karar vermiştir. Özellikle başvurana Finlandiya'da bir yıl

süreliğine, yenilenme imkanı olan sürekli bir oturma izni verildiğini ve bu nedenle herhangi bir sınır dışı kararına tabi olmadığını kaydetmiştir. Mahkeme, davadaki şikayetlere sebep olan konunun çözüme kavuşturulduğu kanısına varmıştır.

Derdest başvurular

A.T. / İsveç (no. 78701/14)

22 Ocak 2015 tarihinde İsveç Hükümeti'ne tebliğ edilen başvuru

İran vatandaşı olan başvuran, İsveç'ten İran'a gönderilmesinin, cinsel yöneliminden dolayı ölüme mahkum edilmesi, işkence veya kötü muameleye maruz bırakılması konusunda gerçek bir riske neden olacağı hususunda şikayette bulunmaktadır.

Mahkeme, başvuruyu İsveç Hükümeti'ne tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 2. (yaşam hakkı) ve 3. maddeleri (işkence ve insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) kapsamında taraflara sorular yöneltmiştir.

Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı (Sözleşme'nin 8. maddesi)

Evlat edinme

Fretté / Fransa

26 Şubat 2002

Eşcinsel bir erkek olan başvuran, çocuk evlat edinme talebinin reddedildiği kararın, özel hayatına ve aile hayatına müdahale teşkil ettiği; zira, bu kararın yalnızca cinsel yönelimiyle ilgili ön yargılara dayalı olduğu konusunda şikâyette bulunmuştur. Başvuran ayrıca Danıştay tarafından görülen davasının duruşmalarına çağrılmadığı hususunda şikâyetçi olmuştur.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesiyle** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **bağlantılı olarak, 14. maddenin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Ulusal makamların, meşru ve makul bir şekilde, başvuranın dayandığı evlat edinebilme hakkının, başvuranın meşru isteğine rağmen ve kişisel tercihlerinin doğruluğunu sorgulamaksızın evlat edinilecek çocukların menfaatleri açısından kısıtlandığını göz önünde bulundurmamak zorunda olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme ayrıca, başvuranın davasının çekişmeli yargılama kapsamında adil bir şekilde görülmemesi nedeniyle, Sözleşme'nin **6. maddesinin** (adil yargılanma hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir.

E.B. / Fransa (no. 43546/02)

22 Ocak 2008 (Büyük Daire)

Bu dava, başvuranın bir başka kadınla birlikte yaşayarak sürdürdüğü lezbiyen ilişkisi nedeniyle evlat edinme talebinin reddedilmesi ile ilgilidir. Başvuran evlat edinme başvurusu sürecinin her aşamasında, cinsel yönelimi temelinde ayrımcı bir muameleye maruz kaldığını ve özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkına müdahale edildiğini iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesiyle bağlantılı olarak** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı), **14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Özellikle, Fransız hukukunun, bekârların çocuk evlat edinebilmesine ve böylelikle bekâr bir eşcinselin de bu haktan yararlanabilmesine olanak tanınmasına karşın; başvuranın eşcinsel olmasının, bu yöndeki talebinin reddedilmesi konusunda belirleyici olduğunu gözlemlemiştir.

Gas ve Dubois / Fransa

15 Mart 2012

Başvuranlar birlikte yaşayan iki kadındır. Dava, birinci başvuranın, ikinci başvuranın çocuğunu sınırlı evlat edinme² talebinin reddedilmesi ile ilgilidir. Başvuranlar, bu kararın ayrımcı bir şekilde, aile hayatlarına ve özel hayatlarına müdahale teşkil ettiğini ileri sürmüşlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesiyle bağlantılı olarak** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı), **14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme, ebeveynlerden birinin çocuğunun ikinci ebeveyn tarafından evlat edinilmesi söz konusu olduğunda, başvuranların hukuki durumunun evli çiftlerin durumuyla kıyaslanabilir olmadığını kaydetmiştir. Ayrıca başvuranların cinsel yönelimine dayalı farklı bir muamele emaresi görmediğini, zira aralarında medeni birliktelik tesis edilen heteroseksüel çiftlerin de sınırlı evlat edinme konusunda aynı muameleyi gördüklerini kaydetmiştir. Başvuranların, medeni birliktelik yaşayan heteroseksüel çiftlerin evlenerek bu yasaktan kaçınabildikleri görüşüne ilişkin olarak ise; eşcinsel çiftlerin evliliğe erişimi hakkındaki bulgularını (bk. aşağıdaki “Evlenme hakkı” başlığı altında yer alan Schalk ve Kopf / Avusturya kararı) yinelemiştir.

² Sınırlı evlat edinme, kan bağı esasına dayanan tabii ebeveyn-çocuk ilişkisine ek olarak, yasal yollarla ikinci bir ebeveyn-çocuk ilişkisinin oluşturulmasını sağlar (yeni yasal ilişkinin, tabii ilişkiyi devre dışı bırakarak yerine geçtiği tam evlat edinme sisteminin zıttıdır).

X ve Diğerleri / Avusturya (no. 19010/07)

19 Şubat 2013 (Büyük Daire)

Bu dava, düzenli bir eşcinsel birliktelik sürdüren iki kadının; Avusturya mahkemeleri hakkındaki şikâyeti ile ilgilidir. Avusturya mahkemeleri başvuranlardan birinin, partnerinin oğlunu, çocuğun tabii annesiyle olan yasal bağları koparılmaksızın evlat edinme (ikinci ebeveyn olarak evlat edinme) isteğini reddetmiştir. Başvuranlar, heteroseksüel çiftlere, evli olup olmadığına bakılmaksızın, partnerlerden birinin çocuğunun diğer partner tarafından evlat edinilmesi olanağı tanınırken; eşcinsel çiftlere bu olanağın tanınmadığını ve bu durumun makul ve tarafsız olarak haklı bir gerekçeye dayanmadığını ifade etmişlerdir.

Mahkeme, Sözleşme'nin 8. maddesi ile bağlantılı olarak (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı), 14. maddenin (ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu ihlalin nedeni ise, partnerlerden birinin diğer partnerin çocuğunu evlat edinebilmesi konusunda, evli olmayan heteroseksüel çiftlere gösterilen muamelelerin, başvuranlara uygulanan muameleden farklı olmasıdır. Mahkeme ayrıca, eşlerden birinin diğer eşin çocuğunu evlat edinme talebinde bulunduğu evli bir çiftin durumunu başvuranların durumu ile karşılaştırdığında; 8. maddeyle bağlantılı olarak 14. maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

Mahkeme, partnerlerden birinin, diğer partnerin çocuğunu evlat edinme talebinde bulunduğu başvuranlara ve evlenmemiş herhangi bir heteroseksüel çifte yönelik sergilenen tutumun birbirinden farklı olmasının; birinci ve üçüncü başvuranların cinsel yöneliminden kaynaklandığını tespit etmiştir. Bu tür bir muamele farkının, aile veya çocuğun çıkarlarının korunması amacıyla gerekli olduğu hususunda ikna edici gerekçeler sunulmamıştır.

Mahkeme aynı zamanda, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin, taraf Devletleri; evli olmayan çiftlere, ikinci ebeveyn olarak evlat edinme hakkı tanınması konusunda yükümlü tutmadığının altını çizmiştir. Ayrıca bu davanın, yukarıdaki *Gas ve Dubois / Fransa* davasından farklı olduğunu ifade etmiştir. Söz konusu davada Mahkeme, evli olmayan heteroseksüel ve eşcinsel çiftlere yönelik olarak, cinsel yönelime dayalı bir muamele farkı bulunmadığını tespit etmiştir. Zira Fransız Hukuku kapsamında, heteroseksüel veya eşcinsel olup olmadığına bakılmaksızın, evli olmayan çiftlere, ikinci ebeveyn olarak evlat edinme hakkı tanınmamaktadır.

Medeni birliktelikler

Vallianatos ve Diğerleri / Yunanistan

7 Kasım 2013 (Büyük Daire)

Bu dava 2008 tarihli “Aile, çocuklar ve topluma yönelik reformlar” başlıklı bir kanunla ortaya çıkarılan, Yunanistan’daki “medeni birliktelikler” ile ilgilidir. Bu Kanun, ilgili kişilerin ilişkilerini, evlilik ile öngörülen durumlardan daha esnek bir yasal çerçevede tescillemelerine olanak sağlayan, resmi bir ilişki biçimi ortaya koymuştur. Sekiz Yunan vatandaşı ve bir dernekten oluşan başvuranlar (bazıları çift olarak birlikte yaşarken; diğerleri ilişki içinde olup, birlikte yaşamamaktadır), söz konusu kanunun, yalnızca heteroseksüel çiftler için medeni birliktelik öngördüğü, bu nedenle eşcinsel çiftleri kapsamından çıkardığı hususunda şikâyette bulunmuşlardır. Bununla birlikte, Yunanistan Devleti’nin kendilerine yönelik olarak ayrımcılıkta bulunduğunu düşündükleri bir fark olduğu konusunda şikâyette bulunmuşlardır.

Mahkeme, Sözleşme’nin **8. maddesi** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ile bağlantılı olarak, 14. maddenin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Mahkeme özellikle, Sözleşme’ye taraf olan ve evlilik dışında kayıtlı bir birliktelik şekli öngören 19 devletten, sadece Litvanya ve Yunanistan’ın bu hakkı yalnızca heteroseksüel çiftler için saklı tuttuğunu belirtmiştir. Ayrıca Yunanistan Devleti’nin, medeni birliktelikleri öngören kanun tarafından ortaya konulan meşru hedefler açısından; eşcinsel çiftlerin bu tür birlikteliklere dâhil edilmesinin engellenmesinin gerekli olduğunu kanıtlayamadığını tespit etmiştir.

Oliari ve Diğerleri / İtalya (no. 18766/11 ve 36030/11)

21 Temmuz 2015³

Bu dava, üç eşcinsel çiftin, İtalya mevzuatı kapsamında evlilik yapamamaları veya başka bir tür medeni birliktelikte bulunamamaları konusundaki şikayeti ile ilgilidir.

Mahkeme, Sözleşme’nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. İtalya’da eşcinsel çiftlere sunulan yasal korumanın, başvuranların yaşadığı durumdan da anlaşılacağı üzere, stabil ve bağlı bir ilişki içerisinde bulunan bir çifte yönelik temel ihtiyaçları sağlayamadığı ve yeterli şekilde güvenilir olmadığı kanaatindedir. Medeni bir birliktelik veya tescilli ilişki, başvuranlar gibi eşcinsel çiftlerin ilişkilerini yasal olarak kaydettirmeleri için en uygun yöntem olacaktır. Mahkeme özellikle, Avrupa Konseyi üye devletleri arasında, eşcinsel çiftlerin yasal olarak tanınması konusunda yaygın bir eğilim olduğunu (47 üye ülkeden 24’ü yasal olarak tanınmasını desteklemiştir) ve İtalya Anayasa Mahkemesi’nin sürekli olarak bu tür bir koruma ve tanımayı gerektirdiğini belirtmiştir.

³ Bu karar, [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin](#) 44 § 2 maddesi kapsamında belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

Ayrıca, son araştırmalara göre, İtalya nüfusunun çoğunluğu eşcinsel çiftlerin yasal olarak korunmasını desteklemiştir.

Derdest başvurular

[Hörmann ve Moser / Avusturya \(no. 31176/13\) ve Dietz ve Suttasom / Avusturya \(no. 31185/13\)](#)

29 Mayıs 2015 tarihinde Avusturya Hükümeti'ne tebliğ edilen başvurular

Yıllardır düzenli bir ilişki yaşayan ve iki eşcinsel çift olan başvuranlar, özellikle, cinsel yönelimleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldıkları konusunda şikâyetçidirler. Zira Avusturya'da, resmi nikâhlar, Aile Durumu İlişkileri Ofisi önünde gerçekleştirilirken, tescilli birliktelikler Bölge İdare Makamları önünde gerçekleştirilir.

Mahkeme, başvuruları Avusturya Hükümeti'ne tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 8. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde, 14. madde (ayrımcılık yasağı) kapsamında taraflara soru sormuştur.

Ordudan ihraç etme

[Lustig-Prean ve Beckett / Birleşik Krallık ve Smith ve Grady / Birleşik Krallık](#)

27 Eylül 1999

[Perkins ve R. / Birleşik Krallık ve Beck, Copp ve Bazeley / Birleşik Krallık](#)

22 Ekim 2002

Başvuranların tamamı, eşcinsel olmaları nedeniyle ordudan ihraç edilen İngiliz silahlı kuvvetler personelleridir. Başvuranlar özellikle, ilgili tarihte eşcinsellerin orduya dahil olmasının kesin olarak yasaklanmasının bir sonucu olarak, cinsel yönelimleri konusunda soruşturma gerçekleştirilmesi ve ordudan ihraç edilmelerinin, Sözleşme'nin 8. maddesi (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ve 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) kapsamındaki haklarının ihlal edilmesine neden olduğunu iddia etmişlerdir.

Söz konusu davaların tamamında, Mahkeme Sözleşme'nin **8. maddesinin** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Başvuranlara yönelik olarak alınan tedbirlerin başvuranların özel yaşamlarına vahim bir müdahale teşkil ettiğine ve “ikna edici ve somut nedenlerle” gerekçelendirilmediğine hükmetmiştir.

Mahkeme, *Smith ve Grady ve Beck, Copp ve Bazeley* kararlarında, başvuranların özel hayatlarına saygı hakkının ihlal edilmesi ile ilgili olarak etkin bir iç hukuk yoluna sahip olmamaları nedeniyle, Sözleşme'nin **13. maddesinin** (etkin başvuru hakkı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Bu iki davada, Mahkeme son olarak Sözleşme'nin **3. maddesinin** (insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelenin yasaklanması) **ihlal edilmediğine** hükmetmiştir.

Velayet hakları

Salgueiro da Silva Mouta / Portekiz

21Aralık 1999

Bir başka erkekle birlikte yaşayan eşcinsel bir birey olan başvuranın eski karısı, kızını ziyaret etmesini engellemiş ve bu durum çiftin boşanması sırasında gerçekleştirilen anlaşmaya aykırı bir durum ortaya çıkarmıştır. Başvuran Sözleşme'nin 8. maddesi tarafından güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına orantısız bir müdahalede bulunduğu ve Sözleşme'nin 14. maddesine aykırı olarak ayrımcı bir muameleye maruz kaldığı konusunda şikâyette bulunmuştur. Ayrıca 8. maddeye aykırı olarak, temyiz mahkemesi tarafından, kızını ziyaret ederken eşcinsel olduğunu gizlemesi konusunda zorlandığını öne sürmüştür.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesi ile bağlantılı olarak** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı), **14. maddenin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Portekiz mahkemelerinin kararı büyük oranda, başvuranın eşcinsel olması ve “çocuğun geleneksel bir Portekiz ailesinde yaşaması gerektiği” temeline dayanmıştır. Cinsel yönelim ile ilgili değerlendirmelere dayanan bu ayrımcılık, Sözleşme kapsamında kabul edilebilir bir durum değildir.

Derdest başvuru

Francine Bonnaud ve Patricia Lecoq / Fransa (no. 6190/11)

30 Mayıs 2011 tarihinde Fransa Hükümetine tebliğ edilen başvuru

Bu dava, başvuranların her birinin, diğerinin çocuğu üzerinde velayet hakkı edinme taleplerinin reddedilmesi ile ilgilidir. Çift olarak yaşayan başvuranların her biri tıbbi yardım vasıtasıyla üreme yoluyla çocuk sahibi olmuşlardır.

2011 yılının Mayıs ayında Mahkeme, bilgi amacıyla Fransa Hükümetine başvuruyu tebliğ etmiştir. 2013 yılının Mayıs ayında ise, *Gas ve Dubois / Fransa* (bk. yukarıdaki, “Evlat Edinme” başlığı altında) ve *X ve Diğerleri / Avusturya* (bk. yukarıdaki, “Evlat Edinme”

başlığı altında) kararları ışığında, görüşlerini bildirmeye ve Fransa’da 17 Mayıs 2013 tarihli, eşcinsel çiftlerin evlenmesinin önünü açan kanunu kabul etmeye davet etmiştir.

Doğum izni

Derdest başvuru

Hallier ve Lucas / Fransa (no. 46386/10)

6 Nisan 2011 tarihinde Fransa Hükümetine tebliğ edilen başvuru

Sekiz yıldır birlikte yaşamakta olan ve 2004 yılında Fransa Medeni Birliktelik Anlaşması’nı imzalamış iki kadın olan başvuranlar; ikinci başvurana, partnerinin doğumu nedeniyle babalık izni verilmemesi hususunda şikâyetçidirler.

Mahkeme, başvuruyu Fransa Hükümeti’ne tebliğ etmiş ve Sözleşme’nin 34. maddesi (bireysel başvuru hakkı), 35. maddesi (kabul edilebilirlik kriterleri) ve 8. maddeyle (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) bağlantılı olarak 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) kapsamında taraflara sorular yöneltmiştir.

Doğum belgesine ebeveyn olarak kayıt yapılmaması

Boeckel ve Gessner-Boeckel / Almanya

7 Mayıs 2013 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Kayıtlı olarak medeni birliktelik yaşayan iki kadın olan başvuranlar; bu birliktelik sırasında doğum yapan partnerlerden birinin çocuğunun doğum belgesine, diğer partnerin ebeveyn olarak kaydedilmemesi hususunda şikâyette bulunmuşlardır. Başvuranlar, tek başına ve Sözleşme’nin 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) ile bağlantılı olarak, 8. maddeye (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) dayanmışlardır.

Mahkeme, başvurunun **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olduğunu beyan etmiştir. Başvuranların, çocuğun doğum belgesine yapılacak kayıtlar konusunda; heteroseksüel çiftlerle benzer bir durumda olmadıklarını tespit etmiştir.

Oturma izni

Pajić / Hırvatistan

23 Şubat 2016

Dava, Hırvatistan’da yaşayan bir kadınla düzenli bir eşcinsel ilişki yaşayan bir Bosna Hersek vatandaşı tarafından dile getirilen şikayetle ilgilidir. Başvuran Hırvatistan’da oturma izni başvurusunda bulunurken cinsel yönelimi nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmiştir.

Mahkeme Sözleşme’nin **8. maddesiyle** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **bağlantılı olarak 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Özellikle, Yabancılar Kanunu kapsamında heteroseksüel ve eşcinsel çiftler arasındaki muamele farklılığından dolayı başvuranın olumsuz etkilendiğini, bu Kanunun heteroseksüel çiftlere yönelik olarak aile birleşimi amacıyla oturma izni başvurusunda bulunma olanağı sunduğunu tespit etmiştir. Hırvat Hükümeti, muamelede farklılığının, meşru bir hedefe ulaşmak için gerekli olduğunu veya ikna edici başka bir sebeple haklı gerekçeye dayandığını ispatlayamamıştır.

Derdest başvurular

Taddeucci ve McCall / İtalya (no. 51362/09)

10 Ocak 2012 tarihinde İtalya Hükümeti’ne tebliğ edilen başvuru

Bu dava, biri İtalyan, diğeri Yeni Zelanda vatandaşı eşcinsel bir çift olan başvuranların, ulusal göç kanunu uyarınca aile bireylerine verilen oturma izninin evli olmayan eşlere verilememesi nedeniyle, İtalyan makamlarının ikinci başvurularına oturma izni vermemelerinin bir sonucu olarak İtalya’da birlikte yaşayamamaları ile ilgilidir. Başvuranlar, aile bireylerine verilen oturma izninin ikinci başvurularına verilmemesi nedeniyle, cinsel yönelimleri temelinde kendilerine yönelik bir ayrımcılık yapıldığını ve İtalya’da çift olarak birlikte yaşamalarının bir başka yolu olmadığını iddia etmektedirler.

Mahkeme, başvuruyu İtalya Hükümeti’ne tebliğ etmiş ve Sözleşme’nin 8. maddesiyle (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) bağlantılı olarak, 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) kapsamında taraflara sorular yöneltmiştir.

Sosyal koruma (sigorta teminatı, ölüm aylığı vb.)

Mata Estevez / İspanya

10 Mayıs 2001 (kabul edilebilirlik hakkında karar)

Başvuran eşcinsel partnerler ve evli çiftler veya 1981 yılındaki boşanma kanunlarının kabul edilmesinden önce yasal olarak evlenememeleri durumunda, ölüm aylığı almaya hakkı

bulunan evli olmayan heteroseksüel çiftler arasında ölüm aylığı alma konusundaki fiili ayrımcı muamele hususunda şikâyetçi olmuştur. Başvuran bu tür bir muamelenin, özel hayatına ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmesine neden olan haksız bir ayrımcılık niteliği taşıdığını ifade etmiştir.

Mahkeme başvurunun **kabul edilemez** (açıkça dayanaktan yoksun) olduğunu beyan etmiştir. İspanya’da ölüm aylığı hakkına ilişkin mevzuat, meşru bir amaç (evlilik bağı temelinde ailenin korunması amacı) gütmüş olup; muameledeki farklılık Devlet’in takdir payı kapsamına girmektedir.

P.B. ve J.S. / Avusturya (no. 18984/02)

22 Temmuz 2010

Dava, bir sigortalının sağlık sigortasının kapsamını eşcinsel partnerini de kapsayacak biçimde genişletme talebinin reddedilmesi ile ilgilidir. Temmuz 2007’de gerçekleştirilen mevzuat değişikliğinden önce, Avusturya hukukunda, yalnızca sigortalının yakın bir akrabası veya karşı cinsten birlikte yaşadığı bir kişi, bakmakla yükümlü olunanlar kapsamına dâhildi.

Mahkeme, Temmuz 2007 öncesindeki dönem ile ilgili olarak, **8. maddeyle** (özel ve aile hayatına saygı hakkı) **bağlantılı olarak 14. maddenin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğini** ve Temmuz 2007’den bu yana, bu hükümlerin **ihlalinin ortadan kalktığını kaydetmiştir**. Temmuz 2007’deki mevzuat değişikliğinin bir sonucu olarak, ilgili kanun birlikte yaşayan partnerlerin cinsel yönelimi bakımından tarafsız hale gelmiş ve Mahkeme’ye göre bu ihlali sonlandırmıştır.

Kira sözleşmesini devralma hakkı

Karner / Avusturya

24 Temmuz 2003

Başvuran, Avusturya Yüksek Mahkemesi’nin kendisine, partnerinin ölümünden sonra kira sözleşmesini devralma hakkı tanımaması yönündeki kararının, cinsel yönelimi nedeniyle ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmiştir. Hükümet, başvuranın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki davasının devam etmesi sırasında vefat etmesi ve başvuruyu takip edecek herhangi birinin bulunmaması nedeniyle, Sözleşme’nin 37. maddesi (davanın kayıttan düşürülmesi) uyarınca davanın kayıttan düşürülmesini talep etmiştir.

Davanın kendine özgü koşulları altında; Mahkeme, Sözleşme ve ekli Protokollerinde belirtilen insan haklarına saygı ilkesi doğrultusunda davanın incelenmeye devam edilmesi gerektiğini (Sözleşme'nin 37 § 1 maddesinin son cümlesi) tespit etmiş ve bu nedenle, Hükümet'in, başvurunun kayıttan düşürülmesine ilişkin talebini reddetmiştir. Mahkeme ayrıca, Sözleşme'nin **8. maddesiyle** (konuta saygı hakkı) **bağlantılı olarak, 14. maddenin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine karar vermiştir.** Mahkeme ayrıca Avusturya Hükümeti'nin, Kira Kanunu'nun 14(3) maddesinin kapsamsız olarak yorumlanması konusunda ikna edici ve somut gerekçeler sunmadığını tespit etmiştir. Söz konusu kanun, eşcinsel çiftten sağ olan bireyin ilgili maddeye istinat etmesini engellemiştir.

Kozak / Polonya

2 Mart 2010

Başvuran, eşcinsel partnerinin ölümü üzerine, partnerinin adına olan kira sözleşmesini devralma talebiyle, belediye hakkında yasal işlem başlatmıştır. Polonya makamları başvuranın talebini reddetmiş ve başvuranın partnerinin ölümünden önce daireden taşınmış olduğunu, kira ödemeyi bıraktığını ve kira sözleşmesinin devralınması için ön koşul olan evlilik ilişkisinin, yalnızca heteroseksüel çiftler için geçerli olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **8. maddesiyle** (konuta saygı hakkı) **bağlantılı olarak, 14. maddenin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğine karar vermiştir.** Başvuranın davasında izlenen meşru hedefin (geleneksel ailelerin korunması) önem arz etmesine karşın; Devlet bu hedefi korumak amacıyla bir yöntem belirlerken, toplumdaki değişim ve gelişmeleri dikkate almalıdır. Ayrıca bireyin özel hayatını ve aile hayatını sürdürmesi konusunda, tek bir yol veya bir seçim bulunmamaktadır. Cinsel yönelim temelinde muamele farklılığı bulunan durumlarda Devletin dar kapsamlı takdir payı dikkate alındığında, eşcinsel ilişki yaşayan kişilerin topluca kapsam dışında tutulması kabul edilemez.

Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü (Sözleşme'nin 9. maddesi)

Ladele ve McFarlane / Birleşik Krallık

15 Ocak 2013

Sırasıyla nüfus memuru ve gizli cinsellik terapisi ve ilişki danışma hizmeti sunan bir danışman olan başvuranlar; iç hukukun, dini inançlarını açıklama haklarını yeterli derecede koruyamadığını öne süren dindar Hristiyanlardır. Başvuranların her ikisi de, dini inançlarına

aykırı olduğunu hissettikleri eşcinselliği hoş görmek anlamına gelebilecek bazı görevleri icra etmeyi reddetmeleri nedeniyle işten çıkarıldıkları konusunda şikâyette bulunmuşlardır.

Mahkeme, ikinci başvuran ile ilgili olarak, **tek başına veya Sözleşme'nin 14. maddesiyle** (ayrımcılık yasağı) **bağlantılı olarak 9. maddenin** (din özgürlüğü) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Birinci başvuran ile ilgili olarak ise, **9. maddeyle bağlantılı olarak, 14. maddenin ihlal edilmediğine** karar vermiştir. Mahkeme, ulusal makamların, işverenlerin disiplin işlemi başlatma kararlarını onaylaması sırasında, adil bir denge kurduğu kanısına varmıştır. Her durumda işveren, hizmet kullanıcılarına yönelik ayrımcılıkta bulunmama politikasını izlemiştir. Ayrıca, cinsel yönelim nedeniyle ayrımcılığa maruz bırakılmama hakkı, Sözleşme kapsamında korunmuştur.

İfade özgürlüğü (Sözleşme'nin 10. maddesi)

Vejdeland ve Diğerleri / İsveç

9 Şubat 2012

Dava, 2005 yılında başvuranların bir lisede mahkemeler tarafından eşcinsellere yönelik saldırgan ifadeler içerdiği belirlenen yaklaşık 100 bildiri dağıtmaları sonucunda mahkum edilmeleri ile ilgilidir. Başvuranlar, ulusal veya etnik bir gruba saldırı nedeniyle kendilerini mahkum eden İsveç Yüksek Mahkemesi'nin, ifade özgürlüklerinin ihlal edilmesine neden olduğunu iddia etmişlerdir.

Mahkeme, İsveç mercilerinin başvuranların ifade özgürlüğüne müdahalesinin demokratik bir toplumda başkalarının saygınlığının ve haklarının korunması adına makul ve gerekli olduğundan bahisle, Sözleşme'nin **10. maddesinin** (ifade özgürlüğü) **ihlal edilmediği** sonucuna varmıştır. Mahkeme özellikle, söz konusu ifadelerin doğrudan nefret içerikli eylemler için bir çağrı niteliğinde olmamasına rağmen, bu ifadelerin ciddi ve önyargılı görüşler içerdiğini kaydetmiştir. Ayrıca cinsel yönelim temelindeki ayrımcılığın, ırk, köken veya renk temelinde gerçekleştirilen ayrımcılık kadar ciddi olduğunu vurgulamıştır.

Mladina D.D. Ljubljana / Slovenya

17 Nisan 2014

Bu dava, ulusal mahkemelerin; eşcinsel evliliklerin yasal olarak tanınması hakkındaki parlamenter tartışmaya ilişkin bir makalede, başvuran yayımcının milletvekiline hakaret etmesi nedeniyle, başvuran yayımcıyı tazminat ödemeye mahkûm etmeleri hususundaki

şikâyet ile ilgilidir. Bu makale, yayıncının dergisinde 2005 yılının Haziran ayında yayımlanmıştır. Başvuran özellikle, ulusal mahkemelerin, zararlı ve homofobik basmakalıp ifadelerin amacını ortaya çıkarma konusunda isteksiz oldukları ve makalenin abartılı ve taşlama niteliğinde olmasının, milletvekilinin kendi ihtilaflı davranışına bir yanıt olduğunu dikkate almadıklarını ifade etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'nin **10. maddesinin** (ifade özgürlüğü) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Bir siyasetçinin ihtilaflı bir söylemde bulunması halinde, ilgili siyasetçiye yöneltilen kabul edilebilir eleştirinin sınırlarının, herhangi bir bireye yöneltilen eleştirinin sınırlarından daha geniş olduğunu ifade etmiştir. Yayıncının makalesinin kaleme alındığı bağlam (şiddetli bir siyasi tartışma) ve kullanılan üslup (milletvekilinin kışkırtıcı yorum ve davranışlarıyla birebir örtüşen) ulusal mahkemeler tarafından yeterli şekilde dikkate alınmamıştır. Bu nedenle söz konusu makale, milletvekiline yönelik nedensiz bir kişisel saldırı değil, milletvekilinin kendi söylemlerine yanıt niteliğindedir. Özellikle, milletvekilinin eşcinselleri alay konusu yapan ve onlara yönelik olarak olumsuz basmakalıp ifadelerin kullanımını teşvik eden tutumuna bir cevap teşkil etmektedir. Bu nedenle, ulusal mahkemeler, milletvekilinin itibarı veya haklarının korunması ve yayıncının ifade özgürlüğü arasında adil bir denge kuramamıştır.

Derdest başvurular

Bayev / Rusya (no. 67667/09), Kiselev / Rusya (no. 44092/12) ve Alekseyev / Rusya (no. 56717/12)

16 Ekim 2013 tarihinde Rus Hükümetine tebliğ edilen başvurular

Bu davalar, Rusya'da "eşcinsel propagandanın" yasaklanması ile ilgilidir.

Mahkeme, başvuruları Rus Hükümeti'ne tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 10. (ifade özgürlüğü) ve 14. maddeleri (ayrımcılık yasağı) kapsamında taraflara sorular yönelmiştir.

Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü (Sözleşme'nin 11. maddesi)

Baczowski ve Diğerleri / Polonya

3 Mayıs 2007

Başvuranlar, *Eşitlik Vakfı* ve onun beş üyesinden oluşmaktadır. Eşcinsel hakları için mücadele etmektedirler. Yerel makamlar 2005 yılında başvuranların; azınlıklar, kadınlar ve engelli kişilere yönelik ayrımcılık konusunda farkındalık yaratmak amacıyla, Varşova sokaklarında

yürüyüş düzenleme taleplerini reddetmiştir. Ancak yürüyüş buna rağmen gerçekleştirilmiştir. Başvuranlar barışçıl olarak toplanma haklarının; yerel makamların, ilgili iç hukuk kurallarını davaya uygulama biçimi nedeniyle ihlal edildiği konusunda şikâyette bulunmuşlardır. Başvuranlar ayrıca planlanan gösteri tarihinden önce nihai bir kararın çıkarılmasına olanak tanınması konusunda, herhangi bir usul bulunmadığı hususunda şikâyette bulunmuşlardır. Ayrıca, başka organizatörlerin izin taleplerinin kabul edilmesine rağmen, başvuranların yürüyüş düzenleme taleplerinin reddedilmesi nedeniyle ayrımcı bir muameleye maruz kaldıklarını iddia etmişlerdir.

Mahkeme Sözleşme'nin 11. maddesinin (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) ve **11. madde ile bağlantılı olarak, 13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) ve **11. maddesi ile bağlantılı olarak, 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğini** tespit etmiştir. Mahkeme, yürüyüşün her şekilde gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, başvuranların ilgili tarihte resmi olarak izin alamamaları nedeniyle risk almak zorunda kaldıklarını gözlemlemiştir. Ayrıca başvuranlar, yürüyüş izni verilmemesine ilişkin kararlar hususunda yalnızca ihlal sonrasında ortaya çıkarılan (*post hoc*) hukuk yollarına sahip olmuşlardır. Son olarak, izin verilmemesinin gerçek gerekçesinin, yerel makamların eşcinsel karşıtlığı olduğu kanısına varılabilir.

Alekseyev / Rusya

21 Ekim 2010

Başvuran, 2006, 2007 ve 2008 yıllarında düzenlenen ve Rusya'daki gay ve lezbiyen topluluğuna yönelik ayrımcılığa toplumun dikkatini çekmek ve hoşgörü ve insan haklarına saygı ilkelerini yüceltmek amacını taşıyan çeşitli yürüyüşlerin organizatörlerinden biridir. Başvuran, eşcinsel hakları yürüyüşü düzenlenmesi konusunda sürekli yasak getirilmesi, bu yasaklara itiraz etmek amacıyla etkin bir hukuk yoluna sahip olmaması ve bu yasakların, başvuranın ve diğer katılımcıların cinsel yöneliminden dolayı ayrımcı bir nitelik taşıması hususunda şikâyette bulunmuştur.

Mahkeme Sözleşme'nin 11. maddesinin (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) ve **11. madde ile bağlantılı olarak, 13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) ve **11. maddesi ile bağlantılı olarak, 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğini** tespit etmiştir. Özellikle, eleştiri konusu edilen bu yürüyüş ve gösterilere getirilen yasakların demokratik bir toplumda gerekli olmadığına karar vermiştir. Ayrıca başvuranın bu yasaklara itiraz edecek etkin hukuk yollarına sahip olmadığını ve cinsel yöneliminden ötürü kendisine ayrımcılık uygulandığını kaydetmiştir.

Genderdoc-M / Moldova

12 Haziran 2012

Başvuran, Moldova’da yerleşik bir sivil toplum örgütü olup, amacı LGBT (lezbiyen, gay, biseksüel ve transseksüel) bireyleri bilgilendirmek ve bu bireylere destek sağlamaktır. Dava, başvuran topluluğun, 2005 yılının Mayıs ayında cinsel azınlıkların ayrımcılıktan korunmasına ilişkin kanun çıkarılması talebiyle Chişinau’da düzenlemeyi planladığı gösterinin yasaklanması ile ilgilidir. Başvuran, yasağın kanuna aykırı olduğu, planlanan gösterinin gerçekleşeceği tarihten önce nihai bir karara varılmasını sağlayacak etkin bir usulün olmadığı ve Moldova’daki eşcinsel topluluğun menfaatlerini korumayı hedeflediği için ayrımcılığa maruz kaldığı konusunda şikâyette bulunmuştur.

Mahkeme Sözleşme’nin 11. maddesinin (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) ve **11. madde ile bağlantılı olarak, 13. maddesinin** (etkili başvuru hakkı) ve **11. maddesi ile bağlantılı olarak, 14. maddesinin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edildiğini** tespit etmiştir. Başvuranın toplanma özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti hususunda etkin bir iç hukuk yolu bulunmadığını tespit etmiştir. Ayrıca Mahkeme, ulusal makamların toplanma özgürlüğünü kısıtlaması sırasında açık ve net nedenler sunmak durumunda olduğu kanısına varmıştır. Ancak mevcut davada, başvuran topluluğun, gösteri düzenlenmesine ilişkin talebini değerlendiren makamlardan her biri, farklı bir gerekçeyle söz konusu talebi reddetmiştir.

Identoba ve Diğerleri / Gürcistan (ayrıca bk. yukarıda, “İnsanlık dışı ve aşağılayıcı muamelelerin engellenmesi” başlığı altında (Sözleşme’nin 3. maddesi) »)

12 Mayıs 2015⁴

Bu dava, bir sivil toplum örgütü tarafından (birinci başvuran), Uluslararası Homofobi Karşıtlığı gününü anmak amacıyla Mayıs 2012’de Tbilisi’de düzenlenen barışçıl bir gösteri ile ilgilidir. Bu yürüyüş, göstericilerden sayıca üstün olan karşıtlar tarafından şiddete başvurularak engellenmiştir. Gösteriye katılan 13 başvuran ve sivil toplum örgütü, özellikle saldırılar ve polislerin harekete geçmemesi nedeniyle barışçıl yürüyüşlerine devam edemedikleri konusunda şikâyette bulunmuşlardır.

Mahkeme, yetkililerin Uluslararası Homofobi Karşıtlığı Günü anma yürüyüşünün, homofobik ve şiddet eğilimli karşıt göstericileri içermesi sebebiyle, barışçıl bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayamadıklarını tespit ederek; **Sözleşme’nin 14. maddesiyle**

⁴ Bu karar, [Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin](#) 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir.

(ayrımcılık yasağı) birlikte değerlendirildiğinde, **11. maddenin** (toplanma ve dernek kurma özgürlüğü) **ihlal edildiğine** karar vermiştir. Özellikle, yürüyüşten dokuz gün önce bildirimde bulunulmasına karşın, yetkililer bu süreyi dikkatli bir hazırlık gerçekleştirmek için kullanmamışlardır. Gürcistan toplumunun bazı kısımlarının cinsel azınlıklara yönelik bakış açısı dikkate alındığında, yetkililerin yürüyüşle ilgili gerginlik riskini tahmin etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle, örneğin, hoşgörülü ve uzlaşmacı bir bakış açısı desteklemek amacıyla gösteri sırasında açıklama yaparak veya muhtemel yaptırımların mahiyeti hakkında suçluları bilgilendirerek; gösterinin barışçıl bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlamak için mümkün olan her türlü yöntemi kullanma yükümlülükleri bulunmaktadır. Ayrıca, devriye görevlilerinin sayısı yeterli değildir; bu nedenle sokak çatışmalarının gerçekleşme ihtimali göz önüne alındığında, yetkililerin daha fazla polis kuvveti sağlaması, daha sağduyulu bir davranış olacaktır.

Derdest başvurular

Zhdanov ve Rainbow House / Rusya (no. 12200/08)

11 Mart 2011 tarihinde Rus Hükümeti'ne tebliğ edilen başvuru

İkinci başvuran, Tyumen bölgesinde yerleşik, vatandaşların cinsel haklarını korumakla görevli, “Raduzhniy Dom” (Rainbow House/Gökkuşağı Evi) adında bölgesel bir birliktir. Birinci başvuran ise, ikinci başvuranın başkanı olarak görev yapmaktadır. Başvuranlar, ikinci başvuranın tescil edilmemesi hususunda şikâyetçidirler.

Mahkeme, başvuruyu Rus Hükümeti'ne tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 11. (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü) ve 14. maddeleri (ayrımcılık yasağı) kapsamında taraflara sorular yöneltmiştir.

Yefremenkova ve Diğerleri / Rusya (no. 19700/11)

22 Ocak 2013 tarihinde Rus Hükümeti'ne tebliğ edilen başvuru

Dört başvuran, eşcinsel insan hakları aktivistleridir. Başvuranlar 15 Haziran 2010 tarihinde Saint Petersburg Emniyet Müdürlüğü'ne; Amerika Birleşik Devletlerinde eşcinsel hakları hareketinin başlangıcının (26 Haziran 1969) yıl dönümü olan 26 Haziran 2010 tarihinde eşcinsel onur yürüyüşü ve ardından toplantı düzenleme yönündeki planlarını bildirmişlerdir. Bu gösterinin amacı, toplumun dikkatini eşcinsel haklarının ihlal edildiğine çekmek ve eşcinsellere yönelik olarak oldukça yaygın şekilde gerçekleştirilen ayrımcılık, homofobi,

faşizm ve kendinden olmayana dışlama gibi eylemlere toplumun yanı sıra yetkililerin dikkatini çekmektedir. Başvuranlar özellikle, yetkililerin iç hukuk kapsamında gerçekleştirmekle yükümlü olduğu bir eylem olan, alternatif bir mekân bulmamaları nedeniyle gösteri ve yürüyüşlere onay vermemelerinin hukuka aykırı olduğu ve cinsel yönelimleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldıkları hususunda şikâyetçidirler.

Mahkeme, başvuruyu Rus Hükümeti'ne tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 11. maddesi (toplantı ve dernek kurma özgürlüğü), 13. maddesi (etkili başvuru hakkı) ve 11. maddesiyle bağlantılı olarak 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) kapsamında taraflara sorular yöneltmiştir.

Evlenme hakkı (Sözleşme'nin 12. maddesi)

Schalk ve Kopf /Avusturya

24 Haziran 2010

Başvuranlar, düzenli birliktelikleri olan eşcinsel bir çifttir. Avusturya makamlarından evlenmek için izin istemişlerdir. İstekleri, evliliğin ancak karşı cinsten iki kişi arasında mümkün olabileceği gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu görüş mahkemeler tarafından da uygun bulunmuştur. Başvuranlar Mahkeme önünde, yetkililerin evlilik yapmalarına izin vermemelerinden dolayı şikâyette bulunmuşlardır. Evlenme haklarının reddedilmesi nedeniyle cinsel yönelimleri temelinde ayrımcılığa maruz kaldıkları ve Tescilli Birliktelik Kanunu'nun yürürlüğe girmesine kadar, ilişkilerini kanun önünde tanıtılmalarının bir başka yolu olmadığı hususunda şikâyette bulunmuşlardır.

Mahkeme, Sözleşme'nin **12. maddesinin** (evlenme hakkı) ve **8. maddeyle bağlantılı olarak** (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) **14. maddenin** (ayrımcılık yasağı) **ihlal edilmediğine** karar vermiştir. İlk olarak, başvuranlar arasındaki ilişkinin, heteroseksüel bir çift arasındaki ilişki gibi "aile hayatı" kavramına dâhil olduğunu kaydetmiştir. Ancak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, bir Devlete, eşcinsel bir çifte evlilik hakkı tanıma yükümlülüğü getirmemektedir. Evlilik kurumu, kökleri derinlere uzanan toplumsal ve kültürel anlamlar ifade ettiği için ve bu anlamların toplumlar arasında değişiklik arz etmesi nedeniyle; ulusal makamlar, bu konuda toplumun ihtiyaçlarını en iyi değerlendirecek ve ele alacak konumdadırlar.

Derdest başvurular

Chapin ve Charpentier/ Fransa (no. 40183/07)

7 Nisan 2009 tarihinde Fransa Hükümeti'ne tebliğ edilen başvuru

Bu dava, Bègles (Gironde) belediye başkanı tarafından gerçekleştirilen, iki erkeğin evliliği ve sonrasında mahkemelerce bu evliliğin geçersiz sayılması ile ilgilidir.

Mahkeme, başvuruyu Fransa Hükümeti'ne tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 12. maddesi (evlenme hakkı) ve 8. maddesiyle (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) bağlantılı olarak, 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) kapsamında taraflara sorular yönelmiştir.

Orlandi ve Diğerleri /İtalya (no. 26431/12 ve diğer üç başvuru)

3 Aralık 2013 tarihinde İtalya Hükümeti'ne tebliğ edilen başvurular

Bu davalar, İtalya makamlarının, yurtdışında gerçekleştirilen eşcinsel ilişkileri tescil etmeyi reddetmeleri ile ilgili olup; eşcinsel ilişkilerin İtalya yasal düzeni içerisinde hukuki bağlamda tanınması için başka bir yöntem bulunmadığı hususunu ortaya çıkarmaktadır.

Mahkeme, başvuruyu İtalya Hükümeti'ne tebliğ etmiş ve Sözleşme'nin 8. maddesi (özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı) ve 8. ve/veya 12. maddesiyle (evlenme hakkı) bağlantılı olarak, 14. maddesi (ayrımcılık yasağı) kapsamında taraflara sorular yönelmiştir.

Mülkiyetin korunması (Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi)

J.M. / Birleşik Krallık (no. 37060/06)

28 Eylül 2010

Başvuran, büyük çoğunlukla babalarıyla birlikte yaşayan iki çocuk annesi ve boşanmış bir kadındır. 1998 yılından beri, bir kadınla uzun süreli ilişki yaşamaktadır. Yurt dışında yerleşik bir ebeveyn olması nedeniyle, çocuk nafakasına ilişkin düzenlemeler uyarınca, çocukların ihtiyaçlarına finansal katkıda bulunmak durumundadır. Başvuranın haftalık olarak ödemesi gereken miktar yaklaşık 47 İngiliz sterlinidir. Bir erkekle yeni bir ilişkiye başlaması durumunda ise ödediği miktar 14 İngiliz sterlinine düşecektir. Başvuran bu farkın oldukça büyük olması nedeniyle şikâyetinde bulunmuştur. Başvuran ödemek zorunda olduğu iştirak nafakasının belirlenmesi sırasında, yetkililerin kendisini cinsel yöneliminden dolayı ayrımcılığa maruz bıraktığını iddia etmiştir.

Mahkeme, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi (mülkiyetin korunması) ile bağlantılı olarak, 14. maddenin (ayrımcılık yasağı) ihlal edildiğine karar vermiştir. Özellikle, Medeni Birliktelik Yasası'nın ortaya çıkarılmasından önce yürürlükte olan hükümlerde, eşcinsel ilişki yaşayan bireylere karşı ayrımcı bir tutum sergilendiğini kaydetmiştir.

Metin ve belgeler

Özellikle bakınız:

- “Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği sebebiyle gerçekleştirilen ayrımcılıkla mücadele” hakkında Avrupa Konseyi [internet sitesi](#)
- [Avrupa ayrımcılıkla mücadele kanununa ilişkin el kitabı](#), Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı / Avrupa Konseyi, 2010
- [Avrupa ayrımcılıkla mücadele kanununa ilişkin el kitabı: İctihat güncellemeleri Temmuz 2010-Aralık 2011](#), Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı / Avrupa Konseyi, 2012